

Aktuelni problemi visokog obrazovanja i nauke

Aktuelni problemi visokog obrazovanja i nauke, zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa održanog 13. aprila 2018. godine, Prvo izdanje

PRIREDILA

Dr. Albina Abidović

IZDAVAČ:

EVROPSKI UNIVERZITET BRČKO DISTRIKT

049-590-605

www.eubd.edu.ba/

ZA IZDAVAČA

Akademik prof. dr Nedeljko Stanković

RECENZENTI:

Akademik prof. dr Zoran Milošević, Akademik prof. dr Nedeljko Stanković

Akademik prof. dr. Rudika Gmajnić, Prof. dr. Drago Tešanović

Prof. dr Anka Bulatović, Prof. dr. Edin Ramić

Prof. dr. Halid Žigić, Prof. dr. Radoslav Galić

Prof. dr. Mithat Tabaković, Prof. dr. Esed Karić

Prof. dr. Kemal Brkić, Prof. dr. Mišo Kulić

Prof. dr. Tešo Ristić, Prof. dr. Zvezdan Stojanović

Prof. dr. Ivan Balta, Prof. dr. Nenad Avramović

Prof. dr. Neđo Danilović, Prof. dr. Velimir Dedić

Prof. dr. Nevenka Nićin, Prof. dr. Dragan Tančić

Prof. dr. Refik Čatić, Prof. dr. Husejn Musić

Prof. dr. Sanda Pribić, Doc. dr. Izet Banda

Doc. dr. Zijad Jagodić, Doc. dr. Dobrila Regoje

Doc. dr. Kojo Simić, Doc. dr. Albina Abidović

Doc. dr. Zlatko Kovačević, Doc. dr. Ilija Stojanović

Dizajn korica:

Mr Smiljana Bijelović

Priprema za štampu i štampa:

Markos, Banja Luka

Tiraž: 200

ISBN 978-99955-99-39-3

***AKTUELNI PROBLEMI VISOKOG
OBRAZOVANJA I NAUKE***

**ZBORNİK RADOVA SA MEĐUNARODNOG NAUČNOG SKUPA ODRŽANOG 13.
APRILA 2018. GODINE**

PIREDILA

Dr. Albina Abidović

TOM I

Evropski univerzitet Brčko distrikt
Brčko, 2018.

NAUČNI ODBOR:

1. Akademik prof. dr Zoran Milošević, Republika Srbija, predsjednik odbora,
2. Akademik prof. dr Nedeljko Stanković, Republika Austrija, zamjenik predsjednika odbora,
3. Akademik univ. prof. dr. dr. habil. Wolfgang Rohrbach, Republika Austrija,
4. Akademik prof. dr Branko Vučković, Republika Crna Gora,
5. Akademik prof. dr. Zdravko Ebling, Republika Hrvatska,
6. Akademik prof. dr. Rudika Gmajnić, Republika Hrvatska,
7. Akademik prof. dr Mladen Bodiroža, Bosna i Hercegovina,
8. Prof. dr Mirko Kulić, Republika Srbija,
9. Prof. dr Nedo Danilović, Republika Srbija,
10. Prof. dr. Vladimir Džatić, Ruska Federacija,
11. Prof. dr. Viktor Mischenko, Ruska Federacija,
12. Prof. dr. Kiril Shevchenko, Republika Bjelorusija,
13. Prof. dr. Aleksandar Anatoljevič Prigarin, Republika Ukrajina,
14. Prof. dr. Miroslav Daniš, Slovačka Republika,
15. Prof. dr. Antoni Mironović, Republika Poljska,
16. Prof. dr. Aleksios Panagopoulos, Kraljevina Grčka,
17. Prof. dr. Dževad Termiz, Bosna i Hercegovina,
18. Prof. dr. Danilo Kapaso, Republika Italija,
19. Prof. dr Zorka Grandov, Republika Srbija,
20. Prof. dr. Žarko Kostovski, Republika Makedonija,
21. Prof. dr Dragan Tančić, Republika Srbija,
22. Prof. dr. Marija Ovsenik, Republika Slovenija,

ORGANIZACIONI ODBOR:

1. Akademik prof. dr. Vesna Vučković,
2. Prof. dr Nevenka Nićin,
3. Prof. dr. Mithat Tabaković,
4. Prof. dr. Jasminka Sadadinović,
5. Prof. dr Drago Tešanović,
6. Prof. dr. Halid Žigić,
7. Prof. dr Anka Bulatović,
8. Prof. dr. Esed Karić,
9. Prof. dr. Edin Ramić,
10. Prof. dr. Adil Rifatbegović,
11. Prof. dr. Kemal Brkić,
12. Prof. dr. Sanda Pribić,
13. Doc. dr. Izet Banda,
14. Doc. dr. Zlatko Ercegović,
15. Doc. dr. Albina Abidović,
16. Dr Nebojša Potkonjak,
17. Mr Darko Stanković.

SADRŽAJ:

Prof. dr Mirko Kulić Doc. dr. Albina Abidović Mr Darko Stanković	Sistem obezbeđivanja kvaliteta visokog obrazovanja u Republici Srbiji	6
Akademik prof. dr Zoran Milošević Akademik prof. dr Nedeljko Stanković Mr. Bego Gutić	Образовање и интелигенција (Да ли су млади све мање интелигентни?)	19
Akademik prof. dr. Branko Vučković Akademik prof. dr. Vesna Vučković	Elektronsko obrazovanje	29
Dr. Dr. Habil. Wolfgang Rohrbach	Die Bedeutung geschichtsorientierter Ausbildung für die Zukunftsplanung	39
Prof. dr. Kirill Shevchenko	In Search of Sustainable Development	52
Prof. dr Neđo Danilović Doc. dr Dragana Lazić Doc. dr Aleksandra Blagojević Danilović	Savremeni koncept doktorskih akademskih studija u sistemu visokog obrazovanja i njihov značaj za nauku	58
Dr. sc. Zlatko Miliša, red. prof. Nemanja Spasenovski, mag. paed. et mag. educ. hist.	Kako se Bolonjom kompromitiraju društvene znanosti i potire kritičko mišljenje	70
Prof. ddr. Aleksios Panagopoulos	Aktuelni problem visokog obrazovanja i nauke u Republici Grčkoj	87
Мищенко Татьяна Александровна	Международное научное сотрудничество как часть стратегии интернационализации высшего образования	105
Мищенко Виктор Васильевич, доцент	Проблемы интеграции систем высшего образования России и Беларуси в рамках Евразийского союза	110
Akademik prof. dr sci. Mladen Bodiroža	Znanje (obrazovanje) kao osnova za primjenu inovacija, sa akcentom na ključnu ulogu za ekonomski i privredni razvoj	114
Белоус Наталья Николаевна, Вакулина Елена Васильевна	Формирование навыков проектной деятельности у студентов педагогического профиля подготовки	121
Prof. dr Mišo Kulić	Temelji krize savremenog univerziteta	125
Prof. dr. Dževad Termiz Mr. Fahrudin Budnjo	Značaj reforme (i) visokoškolskih ustanova iz oblasti društvenih nauka	136
Prof. dr Branko Balj	Duh vremena i obrazovanje	144
Prof. dr. Ivan Balta	Iskustva tzv. Bolonjskog visokoškolskog koncepta s osvrtom na humanističke znanosti u napredovanju kadrova u znanstveno-nastavnim zvanjima	150
Dr. sc. Jusuf Pušina	Normativne pretpostavke i faktički problemi realizacije bolonjskog koncepta obrazovanja u Bosni i Hercegovini	161
Prof. dr Nenad Avramović Prof. dr Miloš Marković	Uloga i značaj nastavnika u poboljšanju kvaliteta visokog obrazovanja	170
Prof. dr Boris Kršev	Uloga nastave istorije u procesu prevazilaženja regionalnih isključivosti i prihvatanja evropskih vrednosti	182
Prof. dr Anka Bulatović Mr Darija Ivanović	Nauka i visoko obrazovanje kao faktor privrednog razvoja	192
Doc. dr. Izet Banda Mr. sc. Edin Gločić	Vještačka inteligencija u računovodstvu	204
Prof. dr. Muhamed Smajić Doc. dr. Sead Muratović	Mogućnosti i projekcije naučno-istraživačke saradnje visokoobrazovnih ustanova i odbrambenih institucija u Bosni i Hercegovini	211

Вакулина Елена Васильевна Белоус Наталья Николаевна Prof. dr Boško Nadoveza	Проблемы формирования системы морально- нравственных ценностей российской молодежи Zahtevi savremenog koncepta obrazovanja i obučavanja	219 222
Prof. dr. sc. Jerko Glavaš Doc. dr. sc. Milan Stanić Dr. sc. Nedeljko Knežević, pred.	Utjecaj veleučilišta na regionalno tržište visokog obrazovanja	235
Prof. dr Mile Matijević Prof. dr Biljana Kozić Rađenović	Kako približiti integritet javnog i privatnog obrazovanja u Republici Srpskoj /Bosni i Hercegovini	247
Doc. dr. Larisa Softić-Gasal Prof. dr. Esed Karić	Globalizacija obrazovanja i kulturni identitet	261
Prof. dr Brano Miljuš	Modernizacija na univerzitetima BiH	267
Doc. dr. Zijad Jagodić	Prednosti i slabosti visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini	273
Prof. dr. Veselin Bunčić Dr Aleksandar Nađ Olajoš	Koncept i tendencija razvoja kvaliteta visokog obrazovanja	281
Prof. dr. Hariz Agić	Profesionalna orijentacija studenata privatnih i državnih fakulteta	291
Doc. dr. Amna Čatić	Kompetentan nastavnik	304
Doc. dr. Nermin Mulaosmanović Doc. dr. Edisa Šljivić Prof. dr. Hazim Selimović	Problemi u visokom obrazovanju iz perspektive studenata	310
Doc. dr. Borko Baraban Doc. dr. Marina Đukić	Novinski naslovi i jezična norma kao doprinos interdisciplinarnosti u znanosti	326
Lidija Getto, prof. univ. spec. Prof. dr. sc. Oliver Andonov	Percepcije hrvatskih i makedonskih studenata prema kulturološkim, obrazovnim i sigurnosnim izazovima migracijskog vala	348
Doc. dr Milomir Čodo Mr Dijana Stevanović	Parnični postupci u BiH vezani za problem visokog obrazovanja	363
Dr Zvezdana Elezović MA Filip Obradović	Development of University Art Education in Kosovo and Metohija	375
Doc. dr Marijana Mladenov Mr Vladimir Avramović	Pravo na obrazovanje kao osnovno ljudsko pravo u svetlu primene međunarodnopravnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava	379
Doc. dr. sci. Admir I. Beganović	Značaj koncepta triple helix u visokom obrazovanju i njegove primjene u razvoju privrede Bosne i Hercegovine	389
Dr. sc. Merima Aljić	Obrazovanje kao bitan faktor turističko-ugostiteljske ponude	401
Mr. Denis Husić Mr. Senad Alić	Uticaj pozitivnih i negativnih faktora na rad visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini	407
Mr. Zlatan Lukić	Korupcija u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine	417
Mr. Adnan Pirić	Doprinos i značaj praktične nastave za studente pravnih fakulteta	426
Mr. Brankica Mijić	Zašto ne/studirati u Bosni Hercegovini	437
Nikša Bulatović Anatolij Milovanović	Monopol u naučnim teorijama kao problem visokog obrazovanja i utvrđivanja naučne istine	448

STAVOVI HRVATSKIH I MAKEDONSKIH STUDENATA PREMA KULTUROLOŠKIM, OBRAZOVNIM I SIGURNOSNIM IZAZOVIMA MIGRACIJSKOG VALA

Sažetak

Suvremena zbivanja predstavljena globalnim kretanjima stanovništva ujedno predstavljaju dvostruku nedoumicu za budućnost ne samo ove regije, nego i Europe. Autori analiziraju migracijske procese naroda s Bliskog i Srednjeg istoka u Europu i posljedice po sigurnost i budući kulturološki, a samim tim i sigurnosni utjecaj na europske države. Te nedoumice, a posebice posljedice utjecaja na kulturološka i sigurnosna stanja u državama Europske unije u središtu su zanimanja ovoga rada.

Naglasak je na analizi percepcije studenata osječkog i skopskog Sveučilišta u odnosu na kulturološka i sigurnosna ugrožavanja, a kroz obrazovnu razinu migranata i njihovih kulturoloških navika uključujući i religijski aspekt.

Rad obuhvaća istraživanje stavova studenata u Republici Hrvatskoj i Republici Makedoniji u svezi s kulturološkim i sigurnosnim izazovima migracijskog vala i razine obrazovanja migranata.

Ključne riječi: *migracija, obrazovanje, kulturološki i sigurnosni utjecaj*

Summary

Contemporary events, which are represented by the global migration of the population pose a dilemma about the future of the region and about Europe as a whole. Whether they concern migratory processes or it is just the transfer of population from the Near and Middle East to Europe, and what security and cultural issues these events will influence, remains to be seen. These dilemmas, and especially the consequences of that influence on the status of culture and security of the states of the European Union, present the main issue of interest in this research paper. The specific aspect of interest is the perception of students of the universities in Osijek and in Skopje towards cultural and security threats, in relation to educational levels of migrants and their cultural habits, including the religious aspect.

The research paper includes the survey of students' attitudes in Croatia and in Macedonia regarding cultural and security challenges of the migratory wave, as well as the education level of the migrants.

Key words: *migration, education, cultural and security influence*

1. Uvod

Migracijski ili izbjeglički val koji već nekoliko godina s manjim ili većim intenzitetom preplavljuje Europu predstavlja suvremeni fenomen ugrožavanja sigurnosti europskog prostora. To ugrožavanje sigurnosti kao jedan od svojih aspekata ili instrumenata kao produženi rizik nosi sa sobom kulturološke različitosti i posebnosti obrazovne razine migranata ili izbjeglica.

Migracije nisu nov rizik po sigurnost država, povijest naime pamti takve migracije ili bolje rečeno preseljenja naroda nakon čega rezultat može biti destrukcija država, promjena

¹ Lidija Getto, prof. univ. spec. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

² Doc. dr. sc. Oliver Andonov, Vojna akademija „Mihailo Apostolski“ Skopje

demografije, religije, društvenog uređenja i na kraju i kulturološki ustaljenih tradicija življenja, etnologije i sustava stanovništva i načela edukacije dotadašnjih država ili uređenih društvenih odnosa obrazovanja i odgoja.

Povijesno iskustvo potvrđuje velike migracijske valove koji su u korijenu promijenili demografsku sliku Europe i drugih regija u svijetu. Upravo takva tektonska pomjeranja prouzrokovat će ili su povijesno prouzrokovala redefiniranje ključnih ili temeljnih vrijednosti država, regija ili cijelih kontinenata, a istovremeno i samih naroda koji su se preseljavali. To je interakcija koja u mnogome odlikuje današnji migracijski val s Bliskog i Srednjeg istoka i Afrike k Europi i mogućnost da europski državni sustavi reagiraju na sve izazove. Zbog toga se aktualni migracijski događaji ne mogu i ne smiju ignorirati.

Kulturološki, edukativni i sigurnosni izazovi kao komplementarni i međuzavisni jesu tema ovoga rada. Prije svega ta tri indikatora koja zavise od etničkog porijekla, religije i njene indoktrinacije kao i državnog uređenja države iz koje migranti dolaze i njihov osobni, demokratski, kulturološki i obrazovni kapacitet utjecat će na sigurnost europskih zemalja.

Republika Hrvatska i Republika Makedonija države su koje se nalaze na glavnoj ruti prolaska migracijskog vala i time su dijelom rizičnih sigurnosnih izazova. Osim toga, izbjegavajući izravna ugrožavanja svog teritorija, postoji potreba sagledavanja percepcije mladih na osnovi utjecaja obrazovne razine migranata i na kulturološke i sigurnosne percepcije koje imaju studenti kao budući donositelji odluka u društvu.

Upravo su te percepcije pitanje koje bi države trebale rješavati u odnosu na daljnje donošenje odluka o postupanju s migrantima i ono što u osnovi očekuje najvitalniji dio stanovništva.

Prihvatanje migranata, a time i svih njihovih kulturoloških i edukativnih razlika i svjesno prihvaćanje uočljivih ili sakrivenih sigurnosnih izazova, jest jedan od važnih pokazatelja onoga što i europske države mogu očekivati u bliskoj budućnosti, a kao sagledavanje percepcija studenata iz Hrvatske i Makedonije.

Dobiveni rezultati istraživanja u okviru ovoga rada prema mišljenju autora mogli bi postati dijelom mozaika o kompleksnosti problema migracija ili preseljenja naroda koje je u tijeku. Spomenuti se mozaik mora vrlo brzo sastaviti, kako teorijski u odnosu na poimanje migracija, preseljenja naroda, ekonomskih, kulturoloških, obrazovno i svakako sigurnosno, tako i znanstveno temeljem percepcija ugroženosti ili inkluzije mogućih budućih građana Europe u njen društveni sustav.

Dio tog europskog sustava, koji se prostire na cijelo područje Europe kao na sigurnosni teritorij i čini europski sigurnosni identitet građana, jest uključenje u tradicionalne vrijednosti Europe kroz kulturološki i edukativni pristup i njegov utjecaj na sigurnost. Svakako da kulturološki aspekt u tom kontekstu prije svega ima religijsku dimenziju prihvaćanja vitalnih vrijednosti Europe što predstavlja osnovu za njihovu inkluziju, ali i mjerilo kroz koje će mladi procjenjivati i na osnovi toga graditi svoje percepcije prema migrantima s Bliskog i Srednjeg istoka i Afrike, osobito onih nekršćanskih religija. Pritom, trebamo imati u vidu da je Europa dominantno kršćanska i utemeljena na kršćanskim moralnim vrijednostima i tradicijama.

2. Izbjeglička kriza, migracija ili preseljenje naroda

Naslov ovog dijela rada ustvari prikazuje dvojbe u mišljenju što se stvarno događa na geopolitičkoj pozornici. Da bismo bolje razumjeli ili dali uvod u razumijevanje cijele konstelacije relacija i uzročnih povezanosti u znanstvenom i pragmatičnom aspektu gledanja na fenomen izbjeglica, migranata ili preseljenje naroda, potrebno je na samom početku rada

dati kratko definiranje termina „izbjeglice“ kao i znanstvenog proučavanja migracija kao povijesnog i političko-ekonomskog i socijalno-kulturnog fenomena.

S međunarodno-pravnog aspekta, izbjeglice su: „lica koja su se zbog straha od gonjenja utemeljenih na religijske, nacionalne i političke razloge našla izvan zemlje čiji su državljani i nemaju zaštitu te zemlje, kao i lica koja nemaju državljanstvo kada se zbog navedenih razloga nalaze izvan zemlje njihovog prijašnjeg mjesta stanovanja-življenja i zbog straha se ne smiju vratiti u tu zemlju“ (član 1, Konvencije o statusu izbjeglica, OUN, 1951 godina. Izvor: <http://www.unhcr.org/about-us/background/4ec262df9/1951-convention-relating-status-refugees-its-1967-protocol.html>). Prilikom definiranja statusa izbjeglice, određeno je točno tko može steći taj status i pod kojim uvjetima.

Gledajući s druge strane ili s pozicije zaštite ljudskih prava i sloboda, pravo slobodnog kretanja ljudi zajamčeno je u međunarodnom pravu i ljudskim pravima. Sloboda kretanja podrazumijeva pravo pojedinca da napusti bilo koju državu uključujući i vlastitu bez obzira na karakter i razlog napuštanja države, privremeno ili trajno, kao i pravo povratka u svoju državu (član 13, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, OUN, 1948, Izvor: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf).

Razmatrajući definiranje pojmova izbjeglica i migracije u međunarodnopravnom definiranju, potrebno je napraviti razliku između izbjeglice i migranta i to u više aspekata. Osnovno je znati da se upravljanje migracijama u načelu temelji na poštivanju nacionalnog pravnog uređenja i procedura, dok se odnos prema izbjeglicama zasniva na nacionalnim i međunarodnim pravnim obvezama i normama prvenstveno usmjerenih k njihovoj zaštiti. Taj „konfliktni“ odnos poimanja izbjeglica i migranata u osnovi je pravi izazov za znanstveno istraživanje koje ulazi mnogo dublje u posebnosti odnosa prema izbjeglicama ili migrantima s pozicije njihove percepcije domicilnog stanovništva.

Migracije predstavljaju polje znanstvenog proučavanja u XIX. stoljeću, no ipak početkom šezdesetih godina XX. stoljeća započinje sustavno proučavanje migracija. Migracije se najčešće definiraju kao preseljenje u okvirima istih kulturoloških i socioloških regija gdje je ipak moguća pojava određenih kulturoloških različitosti među stanovništvom. To nadalje dovodi do međusobnog prilagođavanja etničkih skupina, točno i dobrovoljno postizanje zajedničkog i novog, ali i čuvanje posebnog. Sami migranti uočavaju različitost među pojedinim etničkim skupinama. Ipak, najčešće svoju prvu nastambu mijenjaju zbog boljih uvjeta života, što sa sobom donosi i prihvaćanje određenih novosti zbog lakšeg prilagođavanja. Integracija migranata u društvo primitka predmet je rekonceptualizacije u svim imigracijskim zemljama, onima s dugom imigracijskom poviješću i u onima novim. Kao što su se stare imigracijske zemlje svojedobno našle zatečene pred spoznajom da su tražile radnike, a došli su ljudi, tako je i većina novijih imigracijskih zemalja povećan priljev imigranata dočekala nespremno i u hodu rješavala probleme povezane s njihovim ulaskom, boravkom i zapošljavanjem (Brubaker, 2010). Obje države, dakle Hrvatska i Makedonija, u kojima je provedeno istraživanje danas su suočene s višemjesečnim priljevom migranata, a problemi se također rješavaju „u hodu“.

Trend se priljeva migranata nastavlja i u 2016., posebice se to odnosi na velik broj migranata iz područja kriznih žarišta. Mikac i Cesarec navode da je samo tijekom 2015. u Europsku uniju ušlo 1.255.600 migranata. Barah Mikail smatra kako se novi izazovi povezani uz migrante, izbjeglice i interno razmještene osobe moraju shvatiti kao dio geopolitike regije Sjeverne Afrike i Bliskog istoka nakon arapskog proljeća. Dodaje i to da, ne bude li situacija riješena na ispravan način, posljedice će biti značajne i za tranzicijske zemlje. (Mikac Cesarec, 2017:89).

Uz priljev migranata iz ratom zahvaćenih područja na Bliskom istoku, još jedna od ugroza modernog doba jesu ilegalne migracije. To je ugroza koja je nastala zbog sve veće napučenosti zemlje, ali i zbog sve većih razlika u bogatstvu. Legalne migracije također su

jedan vid problema za sigurnost jer masovna kretanja stanovništva otvaraju pitanja etničke ravnoteže u pojedinim zemljama kao i pitanja multikulturalnosti i svakako društveno-ekonomskih odnosa. Ilegalne migracije ipak su veća sigurnosna prijetnja. One su najčešće uzrokovane sigurnosnim, ali i ekonomskim razlikama te rijetko pogađaju samo jednu zemlju - najčešće pogađaju cijelu regiju. Europska je unija prepoznala potrebu zajedničkog djelovanja i usuglašavanja kroz razmjenu informacija, suradnju policije, upravljanje granicama, usklađivanje zakonodavstva te readmisijskom politikom. (Tatalović, 2006:161).

Tadić naglašava da je više nego očito to da priljev nezakonitih migranata postaje jedno od važnih pitanja nacionalnih interesa i unutarnje sigurnosti i Republike Hrvatske i svih članica EU-a. Potrebno je istaknuti da sve države članice EU-a nisu u istoj mjeri opterećene nezakonitim migracijama. Pod najvećim su pritiskom najrazvijenije države, ali u posljednjih desetak godina i sredozemne države članice Unije bilježe veliki rast nezakonitih migracija. Nezakonite migracije predstavljaju sigurnosni rizik i za Republiku Hrvatsku, uz već navedenu činjenicu da se prostorno nalazi na području kojim prolaze krijumčarski pravci prema zapadnoj Europi, ali i, čega smo svjedoci posljednjih mjeseci, zbog vala izbjeglica iz ratom zahvaćene Sirije. (Tadić, 2016:26).

3. Integracija i sigurnost

Zbog jačanja migracijskih, posebice izbjegličkih tijekova u 2015. godini, pitanje integracije nameće se kao ključno u svim europskim zemljama, a posebno u onima koje su primile najveći broj imigranata. Usprkos tomu što u većini zapadnoeuropskih zemalja ne prevladava percepcija da su te zemlje imigracijske, u nekima od njih udio imigranata u ukupnom broju stanovnika čak je veći od njihova udjela u zemljama koje se smatraju klasičnim imigracijskim. Stoga se osim na upravljanje migracijskim tijekovima, sve veći naglasak stavlja na integraciju (i)migrantskih skupina koja odnedavno postaje dijelom javnih politika i strateških dokumenata Europske unije.

(http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156, pristupljeno 8.12. u 19,45)

Kao neodvojiv dio službene europske politike, pojmovi integracije migranata u europsko društvo i jačanje interkulturalnosti sve se češće dovode u svezu s budućim razvitkom europskog društva u cjelini.³ Kako je u ovome radu, između ostalog, naglasak i na kulturološkom aspektu, nameće se pitanje hoće li migranti koji dolaze iz kulturološko i vjerski bitno drugačije sredine utjecati na oblikovanje europskog kulturnog identiteta, je li europski kulturni identitet time ugrožen ili će imigranti prihvatiti dominantnu kulturu europskog prostora. Nadalje, uzevši u obzir velike razlike u kulturama naroda, nameće se

---

³ Politika asimilacije najčešće podrazumijeva uključivanje imigranata u društvo primitka jednostranim procesom »adaptacije«. Od imigranata se ne očekuje isticanje kulturne, jezične i vjerske pripadnosti, tj. podrijetla kako bi ih se što lakše stopilo s većinskim stanovništvom. U tom procesu država ima u logu stvaranja što boljih uvjeta prijenosa dominantne kulture i vrijednosti većinskoga društva na imigrante. Glavno je sredstvo toga »prijenosa« službeni jezik i obrazovni sustav, tj. njegov školski program obvezan i za djecu migrantskog podrijetla. Asimilacijski model prevladavao je kao politika u SAD-u početkom 20. stoljeća, a od europskih zemalja najviše je bio zastupljen u Francuskoj. Taj je model u određenoj mjeri primjenjivan u svim visokorazvijenim imigracijskim zemljama te su ga nakon Drugoga svjetskog rata provodile Velika Britanija, Kanada i Australija. No kako nije polučio željeni cilj, tj. stapanje imigrantskih skupina s dominantnom kulturom, postupno ga se napušta i zamjenjuje pluralističkim modelom. U praksi se asimilacijski model najčešće kombinira s drugim modelima tako da svaki regulira određena područja integracijske politike, http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156, pristupljeno 8.12. 2017. u 13,50.

pitanje je li kulturna integracija uopće moguća ili će se ona dogoditi samo „djelomice”, onoliko koliko imigranti to budu željeli, a domicilni narod to bude htio tolerirati.

Također, ne smije se zanemariti činjenica da se pod pojmom integracije migranata podrazumijeva integracija novopridošlih osoba u društvo primitka - da bi društvo primitka trebalo ostati nepromijenjeno, a imigranti se u njega uklopiti ekonomski, sociološki i kulturološki. Vrijeme će pokazati u kojem će se smjeru oblikovati europsko društvo budućnosti.

No sigurno je da će novonastale promjene zahtijevati oblikovanje odgovarajuće migracijske politike koje se pak ne bi smjelo svesti na puku obvezu reguliranja migracijskih tijekova i prilagodbu zahtjevima EU-a, nego bi, zasnivanjem na iskustvima regulacijske imigracijske politike, kako u novijim imigracijskim zemljama tako i u zemljama s dugom imigracijskom praksom, trebalo dovesti do promišljene državne politike prilagođene hrvatskim političkim, ekonomskim i kulturnim prilikama (Čačić Kumpes, 2012:303).

Iz perspektive EU legislative integracija je dvosmjernan proces koji podrazumijeva međusobnu prilagodbu domicilnih stanovnika i imigranata, uz maksimalno poštivanje temeljnih EU vrijednosti, kao što su poštivanje načela demokracije, ljudskih prava i temeljnih sloboda. Osim rješavanja pitanja stanovanja i zapošljavanja, za uspješnu integraciju očekuje se poznavanje i prihvaćanje kulture države primateljice te poštivanje i uvažavanje kulturoloških potreba i navika imigranata od strane domicilnog stanovništva. Prema Direktivi Vijeća Europe imigrantima treba omogućiti pristup institucijama, javnim i privatnim uslugama temeljem ravnopravnog položaja i na nediskriminirajući način. Zakoni EU-a zabranjuju diskriminaciju na temelju rasnog ili etničkog podrijetla u zapošljavanju, obrazovanju, socijalnoj sigurnosti, zdravlju, pristupu uslugama te stanovanju. Pristup institucijama i uslugama podrazumijeva poduzimanje aktivnih koraka kako bi se osiguralo da su otvorene za imigrante u skladu s provedbom Direktive Vijeća o statusu državljana trećih država.⁴

Jedan od nezaobilaznih čimbenika na putu k uspješnoj integraciji jest interakcija s domicilnim stanovništvom. U odnosu na kulturu koja je u središtu zanimanja ovog rada, država primateljica treba osigurati dovoljno aktivnosti u obrazovnom sektoru u sklopu kojih bi imigranti imali priliku komunicirati s domicilnim narodom, a ujedno prezentirati svoju kulturu i običaje. U suprotnom može doći do izolacije i diskriminacije imigranata pa tako i njihovih potomaka i posljedično stvaranja „društva u društvu“.⁵ Veliku ulogu igra percepcija imigranata od strane domicilnog stanovništva koje je dominantno pa tako i „snažno”, stoga valja razmotriti, doživljavaju li migrante možda kao

---

⁴<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0083&from=HR>, pristupljeno 2. 12. 2017. u 16 sati.

⁵ Republika Hrvatska, kao i Europska unija, u posljednje vrijeme suočila se s ogromnim dolaskom izbjeglica na svoj teritorij i u samo nekoliko dana cijeli nacionalni sustavi su se pokazali nemoćnima. Naši su zakoni tijekom pregovora s EU potpuno usklađeni s europskom pravnom stečevinom i takve ih je trebalo i implementirati, a bili smo svjedoci da su se cijeli sustavi u nekoliko dana urušili. Posljedica takvih propusta su stotine tisuća migranata na teritoriju Europske unije kojima pri ulasku nije utvrđen identitet niti su kvalitetno registrirani (fotografija i otisci prstiju). Otvaranje koridora za nekontrolirani priljev migranata urušilo je pravni i sigurnosni poredak Europske unije. Izbjeglicama je pomoć morala biti pružena u skladu s međunarodnim i europskim pravom, a u tome je Europska unija potpuno zakazala i ostavila države da se same suoče s navedenim problemom. Političari su pokazali nedostatak liderstva i hrabrosti, što je rezultiralo i slabom potporom sigurnosnim službama. (Tadić, 2016:15)

prijetnju te kakva je uloga edukativne razine jedne i druge strane, u kojim će se sredinama integracija bolje odvijati, a u kojima se predviđaju eventualni sukobi, u cilju ne samo ostvarenja integracije, nego i očuvanja stabilnosti europskog društva.

Osiguranje sloboda i prava ne jamči istovremeno postojanja društva koje će u perspektivi biti stabilno ekonomski, kulturološki i politički. Na primjeru prihvaćanja migranata u ekonomski siromašnim državama kao što su Hrvatska i Makedonija vidi se dobra volja zemalja primateljica, no treba uzeti u obzir činjenicu da su spomenute države za velik postotak migranata zemlje tranzicije.

U javnosti postoji jasno gledište da obavještajne službe stranih država u kojima postoji dovoljno materijalnih mogućnosti kao i tehnička opremljenost, mogu za vrlo kratko vrijeme, koristeći se suvremenom tehnologijom satelitskog praćenja predvidjeti masovne i planirane migracije stanovništva s jednog na drugi kontinent.

Na svjetskoj razini u XXI. stoljeću stanje postaje sve alarmantnije jer se stalno očekuje da stanovništvo u većem broju napusti svoja boravišta i krene u migraciju. To posebno dolazi do izražaja ako se pojavi oružani sukob između dviju ili više zemalja ili pak dođe do unutrašnjeg ili građanskog rata kao što su događaji u Siriji i da to postane praksa u budućnosti.

Ipak, glavno pitanje koje se u ovom kontekstu postavlja jest postaju li migranti planirano „migranti“ ili su prinuđeni migrirati iz sigurnosno ugroženih država i regija? Isto tako, svjedoci smo nesigurnog, posebno broskog transporta migranata pri čemu se suočavaju s visokim rizikom po svoj život.

Migracija koju donosi globalizacija, s obzirom na to da dobrostojeće države traže svježju radnu snagu zbog stalne depopulacije i starenja pučanstva, suočava se s porastom protuuseljeničkog raspoloženja jer mnogi protivnici globalizacije nastoje politički djelovati na platformi očuvanja postojećeg etničkog i vjerskog sastava stanovništva, ističući pritom brojne identitetske nedoumice. U svakom slučaju, globalne migracije stanovništva značajno će utjecati na nacionalnu i međunarodnu sigurnost određinih, ali sve više i tranzitnih zemalja. (Esterajher, 2015:21).

Posljedice toga odnosa snaga i politike mogu biti velike, predstavljajući rizik po očuvanje europske civilizacije. U tom se kontekstu Europska unija mora boriti ne samo protiv posljedica, već još više protiv uzročnika. Migracijska kriza trajat će sve dok su prisutne transnacionalne kompanije i globalistička ideja. Ipak se ne smije dopustiti ponovno vraćanje ideje nacionalizma zbog rizika da to bude prvi korak k ponovnom aktualiziranju ratnog stanja. Prema Tadiću, unatoč činjenici da je Europska unija jako gospodarsko tržište, postavljanje pitanja o realnim kapacitetima prihvata i uključivanja u društveno-gospodarski život ne pojavljuje se i ne postavlja dovoljno. Ako se ne ispune subjektivna očekivanja, postoji bojazan njihova okretanja činjenju različitih kaznenih djela, ne isključujući i ona nasilna povezana s rasom, vjerom. (Tadić, 2016:30).

Esterajher govori o ograničenim mogućnostima integracije imigranata pa raste ksenofobija u zemljama prihvata (napadi na izbjeglice i migrante te na prihvatne centre zabilježeni su u Nizozemskoj, Njemačkoj i Švedskoj, najvažnijim zemljama prihvata), pojačana je nestrpljivost izbjeglica i migranata da što prije dođu do određišta, bilježi se međusobna netrpeljivost i sukobi različitih etničkih skupina među izbjeglicama i migrantima itd. Integraciji migranata na zapadu ne doprinosi ni radikalizacija unutar imigrantskih zajednica kao ni veze pojedinaca i skupina s terorističkim aktivnostima. (Esterajher, 2015:21).

U suvremenom svijetu broj masovnih migracija, i legalnih i ilegalnih, u stalnom je porastu. U tom kontekstu izgledni su svi mogući scenariji, prema Yezid Sayighu, potrebna je nova paradigma u pristupu navedenom globalnom izazovu jer tri bitna čimbenika uvjetuju situaciju:

1. Povratak izbjeglica u njihove zemlje uvijek je vrlo spor, čak i nakon što mir bude uspostavljen: godine 2014. samo je 126.800 od 60 milijuna izbjeglica diljem svijeta imalo mogućnost povratka;
2. Trendovi sukoba, dislokacija i razaranja na Bliskom istoku i Sjevernoj Africi sami po sebi utječu na stvaranje polovice od sveukupnog broja prisilno raseljenih osoba u svijetu i upućuju na potencijal stvaranja sve više tijekova – po čemu se ne razlikuju ni dijelovi Subsaharske Afrike te Srednje i Južne Azije;
3. Zamor pružanja pomoći, kontinuirani povećani naponi eurozone, globalno geopolitičko rivalstvo, značajnije smanjenje prihoda proizvođača OPEC-a koji bi mogli pridonijeti većem udjelu humanitarne pomoći - sve to čini održavanje okvira za izvanredna stanja neprimjenjivim (Sayigh, 2016); (Mikac, Cesarec, Jajić, 2017:94,95).

U cijelom procesu migracije vrlo je važno sačuvati sigurnost država, regija i Europe u cijelosti, ali i ne dopustiti ugrožavanje ljudskih prava, eksploataciju migranata, njihovo postajanje žrtvama kriminala i dovoditi ih u situaciju da budu skupina u još većem riziku. Migracijski val i njegov utjecaj na pojavu krize na tlu Europe odjednom je postao velik izazov za europsku sigurnost i sigurnosne službe država Europske unije. Politički lideri kao donositelji odluka u europskim državama tvrde da ja situacija pod kontrolom i da građani nemaju razloga za zabrinutost. U krajnjoj distanci te tvrdnje ne smanjuju važnost migrantskog pitanja, posebice imaju u vidu povezanost pojedinih migranata sa širenjem terorizma i islamskog ekstremizma.

U takvim uvjetima svaka država pronalazi način kako najbolje funkcionirati, ili što je važnije - kako očuvati svoju državnu sigurnost. Osobito je važno znati da su glavni čimbenici utjecaja religijski ekstremizam i njegovi učinci ugrožavanja sigurnosti.

Tadić govori o evidentnosti sigurnosnih rizika i za EU i za Republiku Hrvatsku. Ono što je potrebno odnosi se na intenziviranje rasprave u EU-u gdje sve članice moraju postupati zajednički i imati zajednički stav jer se zbog aktualne razjedinjenosti ostavlja prostora da se postojeći sustav međunarodne pomoći izbjeglicama naruši. Potrebno je pojačati aktivnosti na diplomatskom i vojnom planu kako bi se podigla razina sigurnosti u državama odakle izbjeglice dolaze. U konačnici, potrebno je potaknuti suradnju obavještajnih agencija zemalja EU-a i trećih država kako bi se prikupile kvalitetne informacije o mogućim pripadnicima organiziranih kriminalnih skupina ili terorističkih organizacija koji pod krinkom izbjeglica pokušavaju ući u Europsku uniju te pojačati mjere na suzbijanju radikalizacije i stvaranju ekstremizma. Integracija je imigranata koji dolaze iz drugih civilizacijskih okruženja krucijalna, a to je područje gdje su se i dogodili najveći propusti koji su rezultirali velikim brojem osoba koje odlaze u ratna područja i čine razne zločine te su i spremni na počinjenje terorističkih napada. (Tadić, 2016:35).

4. Pragmatične percepcije ili stereotipi ispitanika

Istraživanje provedeno za potrebe ovoga znanstvenog rada imalo je za cilj utvrditi kakve su percepcije studenata u odnosu na obrazovnu razinu migranata i kako to može utjecati na kulturološke i sigurnosne percepcije mladih. U istraživanju je sudjelovalo oko 100 studenata

Sveučilišta u Osijeku i MIT Univerziteta iz Skoplja. Uzorak je istraživanja dostatan i uzet po slučajnom izboru ispitanika.

Osnovno znanstveno pitanje na koje istraživanje treba dati odgovor jest: „Postoji li kod studenata iz Republike Hrvatske i Republike Makedonije percepcija o velikoj divergenciji kulturoloških različitosti migranata i europskog društva te ugrožava li ta različitost sigurnost europskih država?“

Hipoteza koju želimo ispitati je sljedeća:

Migracijski val s Bliskog i Srednjeg istoka utječe na percepciju mladih iz Republike Hrvatske i Republike Makedonije o ugrožavanju sigurnosti europskog prostora kao rezultat kulturoloških divergencija i obrazovne razine migranata.

Varijable koje su upotrijebljene u istraživanju i pomoću kojih je provedeno križanje u cilju potvrđivanja ili odbacivanja hipoteze koja daje odgovor na osnovno znanstveno pitanje jesu religijska pripadnost ispitanika i država podrijetla.

Istraživanje je provedeno u akademskoj godini 2015./2016., a kao instrument upotrijebljen je anketni upitnik.

Percepcije studenata i odgovore na postavljena pitanja potrebna za ispitivanje hipoteze i dobivanje znanstvenog odgovora na osnovno pitanje razmotrit ćemo kroz nekoliko karakterističnih pitanja.

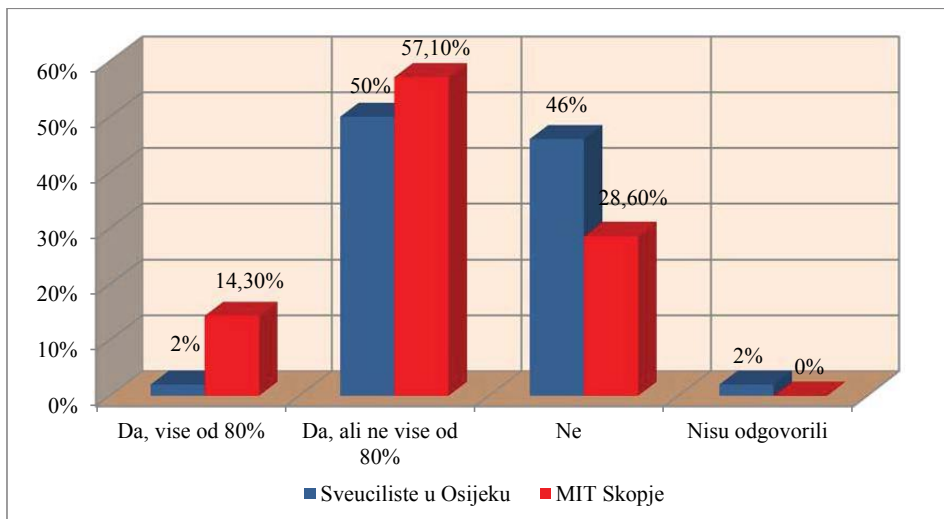
Smatramo potrebnim predstaviti opći stav ispitanika o razini obrazovanja migranata kroz pretpostavljeni udio sudjelovanja migranata s visokim sveučilišnim obrazovanjem. Ta je percepcija ispitanika vrlo važna za daljnju analizu prilikom ispitivanja hipoteze i pokazuje opći stav mladih o razini obrazovanja. Time se može dobiti uvid u očekivanju prihvaćanja europskih kulturoloških tradicija, mogućnosti asimilacije migranata u europska društva i na kraju vjerojatnost njihove deprivacije koja može prouzrokovati povećanje nesigurnosti.

Taj opći stav, odnosno percepciju ispitanika o razini obrazovanja migranata može se vidjeti u odgovorima na sljedeće pitanje: „Smatrate li da migranti koji dolaze s Bliskog i Srednjeg istoka u najvećem udjelu imaju visoko ili više obrazovanje?“

Raspodjela je dobivenih odgovora u četiri skupine, odnosno ispitanici su odgovorili: Da, i to iznad 80 %; Da, ali ne više od 80 %; Ne; Nisu odgovorili na pitanje. Distribucija se odgovora može vidjeti na grafikonu 1.

Grafikon 1.

Smatrate li da migranti koji dolaze s Bliskog i Srednjeg istoka u najvećem udjelu imaju visoko ili više obrazovanje?

Prema distribuciji dobivenih odgovora može se primijetiti da više od pola ispitanika smatra da migranti sa Srednjeg i Bliskog istoka imaju visoko obrazovanje, ali ne više od 80% ispitanika smatra da oko 80 % migranata ima visoko obrazovanje. Divergencija u distribuciji odgovora postoji u odnosu na mišljenje da više od 80 % migranata ima visoko obrazovanje pri čemu je kod studenata MIT Univerziteta u Skoplju taj udio 14,3 %, dok je kod studenata Sveučilišta u Osijeku taj udio vrlo nizak i iznosi svega 2 %. Ista je divergencija izražena i u odnosu na stav da većina migranata nema visoko obrazovanje. Taj opći stav ispitanika koji se odnosi na percepciju obrazovne razine migranata daje uvod u procjenu utjecaja obrazovne razine migranata na kulturološke i sigurnosne izazove.

Distribucijom odgovora na to pitanje ne može se ispitati hipoteza i upravo to pitanje smatramo potrebnim radi olakšanja ispitivanja hipoteze kroz sljedeća pitanja.

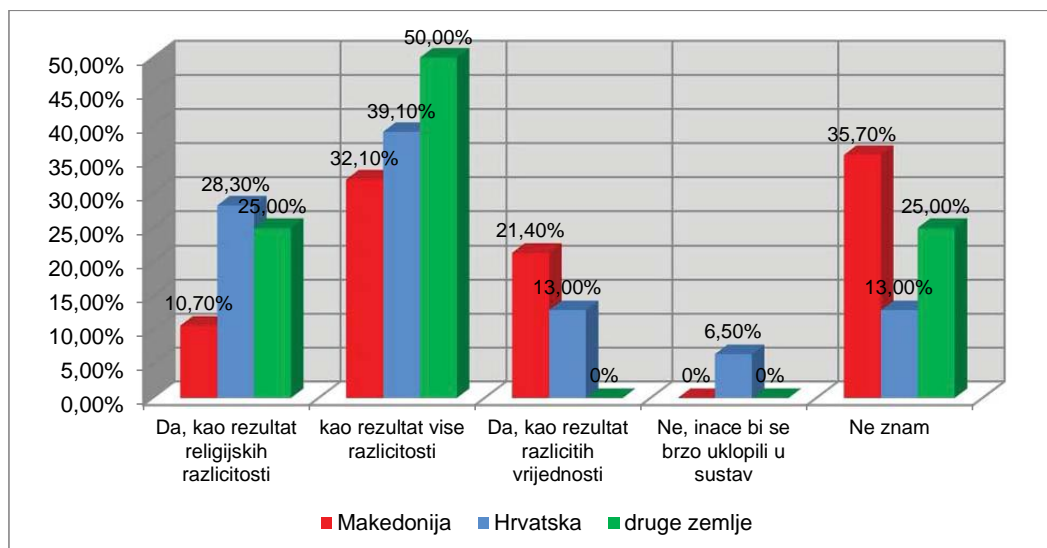
U daljem razmatranju rezultata istraživanja, ispitat ćemo hipotezu proučavanjem stavova mladih u odnosu na kulturološke razlike migranata i europskih društava, a kao rezultat neadekvatnog obrazovanja migranata. Upravo to pitanje treba dati sliku povezanosti kulturoloških razlika i utjecaj obrazovanja na prihvaćanje kulturološke društvene razlike migranata i europskih društava u koja oni idu.

Pitanje glasi: „Mislite li da će migranti teško prihvatiti europske kulturološke tradicije kao rezultat različitog ili neadekvatnog obrazovanja?“

Grafikon 2.

Mislite li da će migranti teško prihvatiti europske kulturološke tradicije kao rezultat različitog ili neadekvatnog obrazovanja? (prema državi podrijetla ispitanika)

Distribucija odgovora upućuje na opći stav ispitanika da će migranti teško prihvatiti europske kulturološke tradicije, ali više kao rezultat religijskih različitosti te kao rezultat više različitosti uključujući i obrazovanje (60,4 % hrvatskih ispitanika i 42,8 % makedonskih ispitanika). Zanimljiva je činjenica da se trećina makedonskih ispitanika (35,7 %) te 13 % ispitanika iz Hrvatske izjasnila da „ne zna“, odnosno nema odgovora na to pitanje. Tek 6,5 % ispitanika iz Hrvatske misli da će migranti brzo prihvatiti europske kulturološke tradicije. Ostali studenti sudionici istraživanja strani su studenti na razmjeni na obama sveučilištima. Njih gotovo 75 % skeptično je po pitanju prihvaćanja europske kulturološke tradicije, dok se četvrtina (25 %) izjasnila da ne zna.

Možemo zaključiti da odgovori ispitanika na to pitanje ne potvrđuju u potpunosti hipotezu koju smo postavili i to prije svega zbog toga što mladi smatraju religiju migranata, kao i sve ostale različitosti uključujući i obrazovanje, razlozima zbog kojih će migranti teško prihvatiti kulturološke tradicije europskih društava. Osim obrazovanja, znatan utjecaj na neprihvatanje kulturoloških različitosti prema stavovima mladih ima religija migranata.

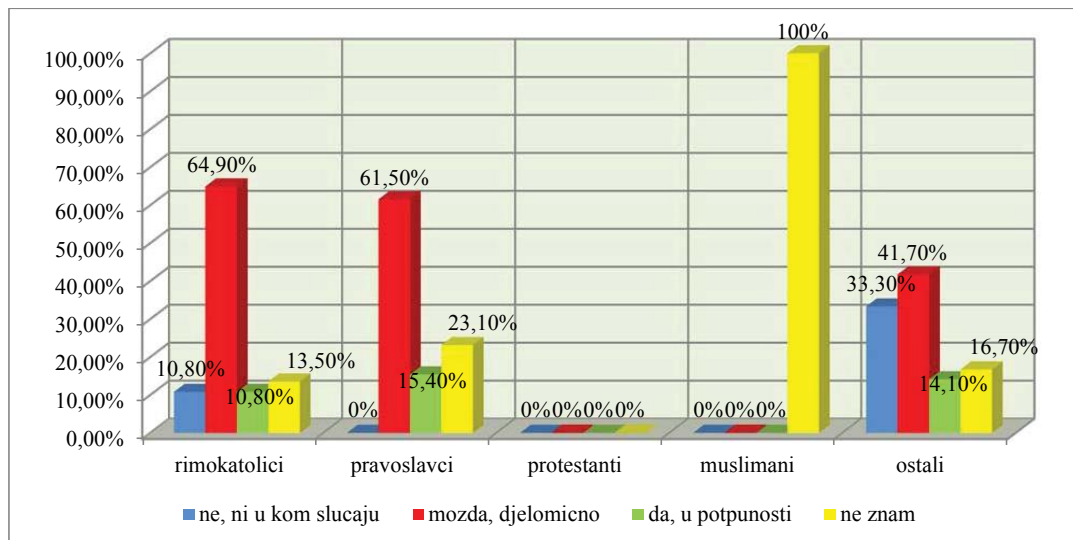
Kao produžetak dobivanja odgovora za ispitivanje hipoteze, odnosno mogućnosti da migranti prihvate kulturološke razlike i u potpunosti se priključe, tj. socijaliziraju u europskim društvima, koristili smo se varijablom religijske pripadnosti ispitanika. Pitanje kojim smo također ispitivali hipotezu glasi: „Smatrate li da je asimilacija migranata u Europi moguća?“

To pitanje obuhvaća sve aspekte asimilacije uključujući i obrazovanje ili obrazovnu razinu migranata kao ključni aspekt pristupa u prihvaćanju migranata i sudjelovanja u životu europskih društava. Pristupili smo ispitivanju pomoću religijske varijable zbog toga što je u prethodnom pitanju religijska divergencija bila dosta izražena, a ujedno i tradicionalna europska kršćanska kultura ima vrlo jak kulturološki utjecaj na obrazovanje mladih u Republici Hrvatskoj i Makedoniji.

Grafikon 3.

*Smatrate li da je asimilacija migranata u Europi moguća?
(prema religijskoj pripadnosti ispitanika)*

Najkarakterističnija distribucija odgovora jest stav ispitanika muslimana koji ne znaju je li moguća asimilacija migranata u europskim društvima i to u potpunosti 100 % ispitanika islamske religije. Takav odgovor pretpostavlja činjenicu da na to pitanje nisu htjeli odgovoriti.

Ispitanici rimokatoličke vjere (64,9 %) i ispitanici pravoslavne vjere (61,5 %) misle da je moguća djelomična asimilacija migranata u europsko društvo i to je druga karakteristična distribucija odgovora. Treća karakteristika distribucije odgovora jest da 10,8 % rimokatolika i 15,4 % ispitanika pravoslavne vjeroispovijesti misli kako se migranti u potpunosti mogu asimilirati.

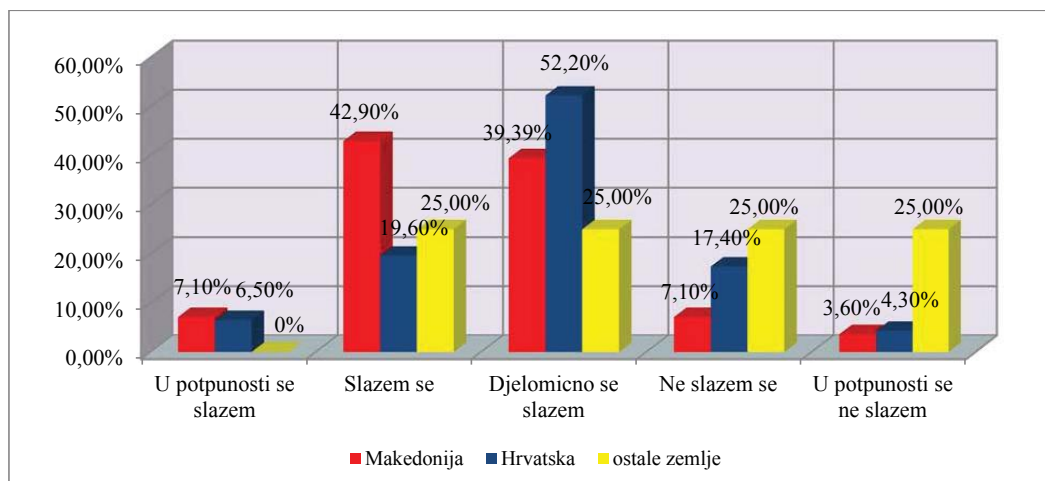
Odgovori koje smo dobili upućuju na potvrđivanje postavljene hipoteze, odnosno idu u smjeru kulturoloških osobnosti ispitanika, a još više migranata - da teško može doći do asimilacije u okvirima europskih društava koja imaju divergentno različite kulturološke osobnosti, posebice kada su one pod jakim religijskim utjecajem.

Posljednje pitanje kojim smo ispitivali postavljenu hipotezu posredni je pokazatelj percepcije mladih - studenata iz Republike Hrvatske i Makedonije na mogućnost sigurnosnoga ugrožavanja europskih društava. To ugrožavanje koje ima sigurnosne osnove rezultat je kulturoloških različitosti migranata i europskih društava i neuspješnoj asimilaciji ili inkluziji migranata u sustav europskih država može prouzrokovati njihovu deprivaciju. Depriviranost ili neinkluzivnost u društvu jest pragmatična nemogućnost korištenja resursa društva što najprije može prouzročiti religijsko-etničko političku mobilizaciju koja u samom korijenu označava ugrožavanje sigurnosti.

Tvrdnja koju smo postavili ispitanicima glasi: „Divergencija obrazovne razine migranata ili njihovo neadekvatno obrazovanje rezultat će njihovom deprivacijom“ i postavljena je kao tvrdnja u Likertovoj skali. Ponuđeno je pet odgovora, a njihovu distribuciju možemo vidjeti u grafikonu 4., prema državi podrijetla ispitanika kao varijabla kojom smo se koristili.

Grafikon 4.

*Divergencija obrazovne razine migranata ili njihovo neadekvatno obrazovanje rezultirat će njihovom deprivacijom
(prema državi podrijetla ispitanika)*

Distribucija odgovora vrlo je različita. S tvrdnjom da će divergencija obrazovne razine rezultirati deprivacijom migranata slaže se ili se u potpunosti slaže 50 % ispitanika Makedonaca i 26,1 % ispitanika Hrvata te 25 % ostalih. Nije suglasno ili uopće nije suglasno 21,7 % ispitanika iz Hrvatske i 10,7 % ispitanika iz Makedonije. Djelomično je suglasno 52,2 % ispitanika iz Hrvatske i 39,3 % ispitanika iz Makedonije.

Ukupno razmatrajući distribuciju odgovora, 32,6 % ispitanika u potpunosti je suglasno ili je suglasno s tvrdnjom da će divergencija obrazovanja izazvati deprivaciju migranata unutar europskih društava. 19,2 % ispitanika nije suglasno ili uopće nije suglasno s tom tvrdnjom.

Možemo zaključiti da su mladi iz Hrvatske i Makedonije u vrlo velikom udjelu svjesni utjecaja obrazovne razine migranata na njihovu inkluzivnost u europska društva kao i da će neinkluzivnost dovesti do deprivacije koja posljedično može prouzrokovati sigurnosne probleme.

Lapat integraciju podrazumijeva kao sudjelovanje u drugoj kulturi, ali sa sviješću o vlastitom identitetu i kulturnom naslijeđu. Pritom je riječ o susretu dviju ravnopravnih kultura u izgrađenoj osobnosti, pri čemu svaka od tih kultura predstavlja samo veliko obogaćenje osobnosti i ni u čem ne potiskuje drugu kulturu. Nasuprot tomu, asimilacija znači utapanje u novoj kulturi bez mogućnosti održanja vlastitoga identiteta, odnosno roditeljskoga kulturnoga naslijeđa. Pritom je riječ o jednostranom, neravnopravnom i nametnutom procesu. U društvu međusobnoga prihvaćanja i pružanju jednakih izgleda na uspjeh ne može biti diskriminacije i ograničavanja mogućnosti razvitka nacionalnih i kulturnih manjina od pripadnika većinske kulture. (Lapat, 2010:237).

5. Zaključak

Teorijski pristupi u odnosu na sigurnosne izazove usmjereni su k opredjeljenju utjecaja migrantske krize na sigurnost države, regije i Europe. Osnovni izazovi jesu određeni

u odnosu na religijski radikalizam, terorizam i inkluzivnost migranata u europska društva. Sljedeća važna odrednica jest pripremljenost država u suprotstavljanju migrantskoj krizi i drugim rizicima i prijetnjama, i to sposobnošću sigurnosnih službi i svih institucija sustava u poduzimanju odgovarajućih mjera te uporabom mehanizama i instrumenata u otkrivanju opasnih pojedinaca.

Jedna od institucija društva jest obrazovni sustav čiji svi dionici imaju veliku odgovornost. Kao organizatori i realizatori odgojno-obrazovnog procesa moramo biti nositelji poželjnih društvenih vrijednosti koje ćemo prenositi mladim ljudima. Naša je odgovornost u svijetu promjenjivih i upitnih društvenih vrijednosti i više nego velika. Budući da nastava i odgaja, a ne samo obrazuje, vrijednosti se aktivnosti koje realiziramo na nastavi udvostručuju. Odgovorni smo za osposobljavanje mladih ljudi za suodnos i komunikaciju prema pripadnicima kulturalno različitih kako bi i oni sutra mogli podučavati druge. (Kragulj, Jukić, 2010:197).

Opisujući rezultate istraživanja, u kontekstu ispitivanja hipoteze, može se dati nekoliko važnih zaključaka:

1. Većina ispitanika (oko 60 %) smatra da migranti koji dolaze s Bliskog i Srednjeg istoka uglavnom imaju visoko obrazovanje, ali ne više od 80 % migranata. Ta činjenica može biti stereotip o razini obrazovanja migranata, ali i percepcija koja je nastala temeljem medijskih priloga o migrantima, ali i kao rezultat poznavanja stanja prije svega u Siriji, organiziranoj arapskoj državi sa solidnim obrazovnim sustavom. Također, može se zaključiti da dio migranata ne dolazi iz Sirije, već iz Afganistana i drugih sjevernoafričkih država gdje je sustav edukacije na mnogo nižoj razini. To su indikatori koji su svakako utjecali na percepciju ispitanika - mladih iz Hrvatske i Makedonije.

2. Ispitanici smatraju religiju migranata, kao i sve ostale različitosti - uključujući i obrazovanje, razlozima zbog kojih će migranti teško prihvatiti kulturološke tradicije europskih društava.

Upravo najveći dio skeptične percepcije ispitanika o prihvaćanju kulturoloških tradicija europskih društava čini religijska divergencija između migranata i ispitanika. Empirijski pristup ovog zaključka jest jači indikator koji upućuje na ukorijenjeno mišljenje kod mladih da su razlike toliko velike, raznovrsne i proturječne da je vrlo teško da migranti izbjegnu getoizaciju i izolaciju od europskih kulturoloških tradicija. Prije svega tu je različit dogmatski i ideološko-religijski pristup koji nosi snažna kulturološka obilježja kojima će se migranti suprotstaviti.

3. U kontekstu kulturoloških osobitosti migranata teško može doći do asimilacije u okvirima europskih društava ljudi koji imaju divergentno različite kulturološke osobitosti, posebice kada su one pod jakim religijskim utjecajem. Upravo u kontekstu prethodnog zaključka izvedenog iz istraživanja, asimilacija migranata u europska društva vrlo je teška ili nemoguća zadaća u širem obliku. Svakako da će dio migranata, posebice onih koji nisu toliko vjerski privrženi islamu i ako u njihovu okruženju nema drugih migranata, lakše prihvatiti biti asimilirani u društvu. Na to će dodatno utjecati i ekonomsko-socijalni benefit po migrantima i njihovim obiteljima, a dugoročna mogućnost preveniranja sukoba moguća je utjecajem obrazovnog sustava i inkluzijom novih (druge i treće) generacija migranata.

4. Utjecaj obrazovne razine i različitost obrazovanja na inkluzivnost migranata u europska društva utječe na to da će neinkluzivnost dovesti do deprivacije koja analogno može biti uzrokom sigurnosnih problema.

Na kraju moramo se osvrnuti i na sigurnosni utjecaj koji će neizbježno biti velik ako migranti ne budu uključeni u europska društva, osobito sljedeće mlade generacije, a kao rezultat needuciranosti ili neadekvatne edukacije i time deprivacije od mogućnosti konzumiranja

društvenih resursa cijelih skupina i njihove getoizacije. Upravo ta deprivacija i getoizacija može prouzrokovati nemogućnost preveniranja konfliktnih pojava kroz sustav obrazovanja i inkluzivnost novih generacija. Taj put otvara vrata utjecaju radikalnog islama kroz različite religijsko-socijalne pristupe, a prije svega kroz financijske aspekte nakon čega slijedi religijsko-ideološka indoktrinacija mladih.

Ono što europska društva mogu učiniti, suočena s novim i produženim izazovima migrantskog vala koji se i u budućnosti očekuje, jest vrlo brza inkluzija dospelih migranata na teritoriju država Europe kroz paletu mjera i postupaka u okvirima obrazovnih sustava formalnog i neformalnog obrazovanja; ubrzano obrazovanje mladih u smjeru usadivanja europskih kulturoloških tradicija, usmjerenost k razbijanju monolitnih skupina migranata u pojedinim kvartovima i sprječavanju stvaranju uvjeta za getoizaciju. te primjena paket-mjera socijalnozdravstvenih aktivnosti, priprema migranata za mogućnost vraćanja u matične države odmah nakon okončanja oružanih sukoba, te kao najvažnije, traženje rješenja za migrantsku krizu na području Sirije i cijelog Bliskog i Srednjeg istoka, a ne na tlu Europe u obliku seobe naroda.

Reference

Brubaker, William Rogers, *Integration to immigration and the politics of citizenship in Europe and North America* u Selected Studies in Interantional Migration and imigrant Incorporation, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2010

Čačić Kumpes, Jadranka, *Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj*, Revija za sociologiju, 42, Filozofski fakultet Zagreb, 2012
<https://hrcak.srce.hr/file/151784>

Esterajher, Josip *Iskustva zbrinjavanja prognanika i izbjeglica i suvremena izbjegličko-migrantska kriza u Hrvatskoj*, Političke analize, Fakultet političkih znanosti Zagreb, 2015
<https://hrcak.srce.hr/file/222515>

Kragulj, Snježana; Jukić, Renata *Interkulturalizam u nastavi, Obrazovanje za interkulturalizam* zbornik radova s 2. Međunarodne znanstvene konferencije, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Osijeku, 2010

Lapat Goran *Učenici Romi u primarnom obrazovanju, Obrazovanje za interkulturalizam* zbornik radova s 2. Međunarodne znanstvene konferencije, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Osijeku, 2010

Mikac, Robert; Cesarec, Ivana; Jajić Kajo: *Migracijske politike Europske unije i Australije: sličnosti i razlike*, Međunarodne studije: časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju, Centar za međunarodne studije, Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld, Zagreb, 2017

Tadić, Jure; Dragović, Filip; Tadić, Tonči, *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici* Policijska sigurnost, godina 25, broj 1, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Policijska akademija Zagreb, 2016

Tatalović, Siniša, *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Politička kultura, Zagreb, 2006

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0083&from=HR>), pristupljeno 8.12. 2017. u 19 30h

http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156, pristupljeno 8.12.2017. u 19 45h

http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156, pristupljeno 8.12. 2017. u 13 50h

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf, pristupljeno 10.12. 2017. u 11 35h

<http://www.unhcr.org/about-us/background/4ec262df9/1951-convention-relating-status-refugees-its-1967-protocol.html>, pristupljeno 6.12.2017. u 20 45

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

378(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Актуелни проблеми високог
образовања и науке (2018 ; Брчко [Дистрикт])

Aktuelni problemi visokog obrazovanja i nauke. Tom 1 : zbornik
radova sa međunarodnog naučnog skupa održanog 13. aprila 2018.
godine / priredila Albina Abidović. - 1. izd. - Brčko [Distrikt] : Evropski
univerzitet, 2018 (Banja Luka : Markos). - 463 str. : ilustr. ; 25 cm

Tiraž 200. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija
uz svako poglavlje. - Rezimei na engl., rus. i njem. jeziku.

ISBN 978-99955-99-39-3

COBISS.RS-ID 7320856